

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

02 august 2017

mun. Chișinău

Colegiul lărgit în următoarea componență:
președinte
judecători

Ursache Petru
Toma Nadejda
Nicolaev Ghenadie
Timofti Vladimir
Moraru Petru

judecând în ședință publică cererea de revizuire declarată de condamnatul Morari Oleg, prin care se solicită casarea sentinței Judecătoriei Bălți din 17 decembrie 2008 și deciziile Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04 martie 2009 și Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 08 iulie 2009, în cauza penală în privința lui

Morari Oleg Gheorghe, născut la XXXXXX,
originar din XXXXXX, domiciliat în XXXXXX.

Datele referitoare la termenul de examinare a cauzei:

1. *Prima instanță: 26.05.2008 – 17.12.2008;*
2. *Instanța de apel: 19.01.2009 – 04.03.2009;*
3. *Instanța de recurs: 17.06.2009 – 08.07.2009.*

Procedura de citare legal îndeplinită.

S-au prezentat:

Condamnatul Morari Oleg și avocatul Musteață Sergiu, care au susținut cererea de revizuire în sensul declarat, solicitând admiterea acesteia.

Procurorul Suvac Nicolae s-a pronunțat pentru admiterea cererii de revizuire, cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

Asupra cererii de revizuire, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție,

C O N S T A T Ă :

1. Prin sentința Judecătoriei Bălți din 17 decembrie 2008, Morari Oleg Gheorghe a fost condamnat în baza art. 361 alin.(2) lit. b), c) Cod penal, cu aplicarea art. 79 Cod penal, la amendă în mărime de 150 unități convenționale (3000 lei).

2. În fapt, instanța de fond a constatat că, Morari Oleg Gheorghe a confecționat, a deținut și, împreună cu Zazulea I., a vândut un document oficial fals în următoarele circumstanțe: pe data de 03 aprilie 2008, Morari Oleg, cu scopul confecționării

documentului oficial fals – a cartelei de identitate a cetățeanului României - a primit de la XXXXXX în calitate de arvună mijloace bănești în sumă de 750 Euro care, conform cursului valutar oficial al BNM, constituiau 12387,83 lei și care au fost transmiși lui Zazulea I., care, la rândul său, a confecționat o carte de identitate a cetățeanului României, seria XC XXXXXX din 27 mai 2005, pe numele lui XXXXXX, codul numeric personal – XXXXXX, care, conform datelor Ministerului Internelor și Reformei Administrative, Inspectoratului General al Poliției Române, a fost eliberată la data de 09 septembrie 2003 de Poliția Municipiului Bârlad, județul Vaslui, pe numele Suvac (fosta Mutu) Maria, născută la XXXXXX, în comuna XXXXXX, cu același domiciliu – România, cod numeric personal – XXXXXX, codul numeric personal indicat în cartela de identitate nominalizată, fiind inexistent, din ce reiese că, documentul oficial în cauză este fals, și la 16 aprilie 2008 a primit documentul nominalizat de la Zazulea I.

După aceea, în scopul aducerii la bun sfârșit a intenției criminale și în scop de profit, la data de 17 aprilie 2008, ora 15.00, aflându-se pe str. Ginta Latină, mun. Chișinău, în apropierea magazinului „Bomba”, i-a vândut-o lui XXXXXX la o valoare de încă 750 Euro, ceea ce conform cursului oficial al BNM, constituia 12387,83 lei.

3. Împotriva sentinței a declarat apel avocatul Sanduleac Diana în numele inculpatului Morari Oleg Gheorghe, care a solicitat casarea acesteia, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri, potrivit ordinii stabilite, pentru prima instanță, prin care cet. Morari Oleg să fie achitat de sub învinuirea de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin. (2) lit. b), c) Cod penal, deoarece acțiunile acestuia nu întrunesc elementele infracțiunii imputate.

În motivare partea apărării a invocând faptul că, la baza sentinței de condamnare au fost puse probe dobândite ilegal, deoarece rezultatele măsurilor operative de investigație efectuate în cazul lui Morari Oleg nu au fost administrate, precum și nu au fost verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute de art. 93 alin. (2) Cod de procedură penală.

Apelantul a indicat că, inculpatului Morari Oleg i-a fost încălcat grav dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 6 alin. (2) lit. d) al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, deoarece s-a refuzat citarea și interogarea persoanelor infiltrate operativ, și anume, XXXXXX și XXXXXX, notificând cazurile Kostovski contra Olandei și Ludi contra Elveției.

Astfel, apărarea a susținut că, acțiunile ilegale săvârșite de către Morari Oleg au fost rezultatul activității de provocare din partea organului ce a efectuat măsurile operative de investigații.

4. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04 martie 2009, a fost respins ca nefondat apelul declarat, cu menținerea hotărârii atacate.

5. În motivarea soluției adoptate, instanța de apel a reținut, că prima instanță corect a stabilit circumstanțele de fapt și de drept, analizând obiectiv cumulul de probe prin prisma art. 101 Cod de procedură penală din punct de vedere al pertinentei, concludenței, veridicității și coroborării lor, corect concluzionând

asupra vinovăției inculpatului Morari Oleg Gheorghe de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin.(2) lit. b), c) Cod penal.

Deși inculpatul nu a recunoscut vina sa în săvârșirea infracțiunii imputate, instanța de apel a indicat, că vinovăția acestuia este dovedită pe deplin prin cumulul de probe administrate de către organul de urmărire penală, examinate de instanța de fond și verificate de instanța de apel, astfel, reținând că, instanța de fond a făcut o analiză amplă a probelor cercetate, cărora le-a fost dată a apreciere legală sub toate aspectele, complet și obiectiv.

Astfel, instanța de apel a respins argumentele apelantului precum că, Morari Oleg a fost provocat la săvârșirea infracțiunii de către persoane infiltrate, iar faptul că în privința lui O. Morari nu au mai fost stabilite și alte cazuri de atare acțiuni, nu scuză acțiunile acestuia pe epizodul respectiv, legiuitorul nu prevede răspunderea pentru atare acțiuni în dependență dacă au mai fost sau nu admise acțiuni similare.

De asemenea, nu au fost reținute motivele autorului apelului, precum că instanța nu a ținut cont de faptul, că persoana infiltrată nu a fost prezentată în ședința de judecată și că prin acestea a fost îngăduit accesul la una din probe administrate de partea învinuirii, or, după cum rezultă din materialele cauzei, persoana infiltrată într-adevăr nu a fost audiată în cadrul examinării cauzei în instanța de judecată, deoarece potrivit Legii nr.45 din 12.04.1994 „Privind acțiunile operative de investigații” și a art.18 alin. (1) lit. c) al Legii nr.106 din 17.05.1994 „Privind secretul de stat”, persoanele infiltrate în cadrul operațiunilor operative nu pot fi audiate decât cu consimțământul acestora. Potrivit certificatului anexat la f. d. 260 vol.1 rezultă, că persoanele la care s-a referit partea apărării nu au putut fi prezentate instanței de judecată în urma faptului, că acestea au refuzat să dea declarații (drept al acestora stabilit prin lege).

Totodată instanța de apel a reținut, că declarațiile acestora nici nu au fost utilizate de către instanța de judecată la adoptarea sentinței de condamnare, astfel că, cazul respectiv nu poate fi tratat prin prisma hotărârii CtEDO în cazul Texeira de Castro contra Portugaliei din 09.07.1998. Or, în cazul respectiv, dat fiind, că nu persoanele în cauză au fost infiltrate pentru a-l provoca pe O. Morari, ci însăși O. Morari a fost persoana care a găsit persoanele respective, și-a propus serviciile sale în vederea perfectării unui document oficial, înaintând și stabilind cu condițiile de realizare a acestora.

Instanța de apel a subliniat că, faptul utilizării persoanelor sub acoperire nu poate duce la nulitatea probelor care au fost dobândite în cadrul urmăririi penale.

6. Decizia instanței de apel a fost atacată cu recurs ordinar de către condamnatul Morari Oleg Gheorghe, care, invocând temeiurile prevăzute de art.427 alin.(1) pct. 6), 8) Cod de procedură penală, a solicitat casarea acesteia, precum și a hotărârii primei instanțe, cu adoptarea unei noi hotărâri de achitare, pe motiv că în acțiunile lui nu sunt întrunite elementele infracțiunii imputate.

În motivarea recursului inculpatul a indicat că hotărârile de condamnare sunt bazate pe presupuneri, deoarece nu au fost prezentate suficiente probe ce ar dovedi

vinovăția lui, instanțele de judecată greșit au apreciat declarațiile martorilor XXXXXX și XXXXXX, punându-le la baza sentinței de condamnare.

Totodată, a susținut că, acțiunile au fost săvârșite de către el în rezultatul activității de provocare din partea organului care a efectuat măsurile operative de investigații, acțiuni ce contravin prevederilor Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

7. Prin decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 08 iulie 2009 s-a dispus inadmisibilitatea recursului declarat, ca fiind vădit neîntemeiat.

8. Pentru a pronunța soluția, instanța de recurs a reținut că, temeiurile invocate de către recurent nu și-au găsit confirmare la examinarea recursului declarat, deoarece instanța de apel a motivat pe deplin respingerea apelului depus de către inculpatul Morari O., nefiind stabilite contradicții dintre dispozitivul și partea motivantă a deciziei, nici eroarea pronunțării unei hotărâri de condamnare pentru o altă faptă decât cea pentru care Morari Oleg a fost pus sub învinuire, deoarece dânsul a fost învinuit și ulterior condamnat pentru una și aceeași faptă - confecționarea, deținerea și vânzarea documentelor oficiale false, care acordă drepturi, săvârșită de două persoane referitor la un document de o importanță deosebită.

Instanța de recurs a menționat că, instanțele de fond și de apel au cercetat toate probele prezentate de părți și le-au apreciat din punctul de vedere al pertinentei, concludentei și utilității acestora, probe, care în ansamblul lor au confirmat vinovăția condamnatului Morari Oleg cu încadrarea juridică a faptelor în baza art. 361 alin.(2) lit. b), c) Cod penal. Conținutul probelor și valoarea lor probatorie a fost analizată în textele sentinței și deciziei instanței de apel, iar temeiuri de a pune la îndoiala veridicitatea acestor probe nu au fost stabilite.

De asemenea instanța de recurs ordinar a subliniat și faptul că, instanța de apel a dat răspuns la argumentele recursului, inclusiv și la cel prin care se invoca ilegalitatea acțiunilor organului de investigații operative, corect reținând că aceste acțiuni s-au efectuat conform legii și nu contravin prevederilor CEDO, iar reaprecierea probelor în modul propus de autorul recursului nu constituie temei pentru casare.

9. Împotriva hotărârilor instanțelor judecătorești a declarat recurs în anulare condamnatul Morari Oleg Gheorghe, prin care a solicitat casarea acestora, cu pronunțarea unei noi hotărâri de achitare în privința sa, din motiv că fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii.

În motivarea recursului a invocat faptul că, prin hotărârile menționate au fost încălcate grav drepturile condamnatului prevăzute de art. 6 și 8 ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, iar cauza prezintă un interes deosebit pentru jurisprudență din motiv că justa soluționare a acesteia ar permite evitarea provocării persoanelor de către agenții infiltrați și garantarea unui proces echitabil.

Recurentul a susținut că instanțele de judecată nu au ținut cont de faptul că el a fost provocat la săvârșirea infracțiunii de persoane infiltrate operativ, deoarece

organul de urmărire penală nu a stabilit alte fapte de contrafacere a documentelor oficiale ale statului România de către Morari Oleg.

Recurentul a mai invocat faptul că i-a fost lezat dreptul la un proces echitabil din motiv că nu a avut posibilitate să adreseze întrebări persoanelor care nemijlocit au provocat săvârșirea acțiunilor din partea inculpatului și prin a căror audiere se puteau stabili circumstanțele reale ale săvârșirii faptei, totodată, menționând că, XXXXXX nu avea dreptul să efectueze urmărirea penală, acesta nefiind imparțial.

10. Prin hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din 21 februarie 2011 s-a respins ca inadmisibil, recursul în anulare declarat, cu menținerea hotărârilor contestate.

11. În motivarea soluției adoptate instanța a reținut că, recurentul a invocat ca viciu fundamental ce a afectat hotărârile atacate în cadrul procedurii precedente faptul, că el a fost provocat la săvârșirea infracțiunii de persoane infiltrate operativ, menționând că fără implicarea acestora nu aveau să fie săvârșite acțiuni ilegale din partea sa, el nedeșfășurând o activitate criminală, însă Plenul Curții Supreme de Justiție a menționat faptul că aceste argumente nu pot fi reținute din motiv că Morari Oleg nici în cadrul urmăririi penale, nici în cadrul judecării cauzei nu a negat faptul că a primit de la XXXXXX suma de 750 euro pe care i-a transmis lui I. Zazulea, cu scopul de a confecționa cartelă de identitate a cetățeanului României, că ulterior a primit de la ultimul cartela de identitate pe numele lui XXXXXX, pe care, la 17 aprilie 2008, i-a transmis lui XXXXXX contra plată în mărime de 750 euro. Această stare de fapt a fost confirmată și prin declarațiile condamnatului I. Zazulea, în privința acestuia fiind deja pronunțată o sentință de condamnare definitivă.

La fel, nu a fost reținut de către instanță nici argumentul recurentului referitor la faptul, că a fost provocat de către persoane infiltrate operativ, iar fără implicarea acestora nu aveau să fie săvârșite acțiuni ilegale din partea sa, deoarece instanța de apel corect a menționat faptul, că din declarațiile inculpatului I. Zazulea rezultă că Morari Oleg Gheorghe cunoștea cu certitudine cum și în ce mod se va perfecta cartela respectivă, anume dânsul a contactat persoana care prin intermediul ziarului, a solicitat acordarea unor servicii de perfectare a cartelei, dânsul a primit banii, i-a transmis lui I. Zazulea, iar ulterior a transmis cartela destinatarului.

Prin urmare, argumentele recurentului precum că a fost provocat, cu folosirea unei persoane infiltrate, în condițiile în care el personal era în căutarea persoanelor care solicitau perfectarea documentelor respective, corect nu au fost reținute de către instanța de apel ca acțiuni provocatoare din partea organelor de urmărire penală.

Argumentul recurentului privind faptul că i-a fost lezat dreptul la un proces echitabil prin imposibilitatea de a adresa întrebări persoanelor care nemijlocit au provocat săvârșirea acțiunilor din partea sa și prin a căror audiere se puteau stabili circumstanțele reale ale săvârșirii faptei a fost considerat neîntemeiat, deoarece instanța de apel corect a menționat, că persoana infiltrată într-adevăr nu a fost audiată în cadrul examinării cauzei în instanța de judecată, însă conform Legii nr.45 din 12 aprilie 1994 privind acțiunile operative de investigații și art.18 alin.(1) lit. c)

din Legea nr.106 din 17 mai 1994 privind secretul de stat, persoanele infiltrate în cadrul operațiunilor operative nu pot fi audiate decât cu consimțământul acestora. Conform certificatului anexat la materialele cauzei (f.d.260, vol. I), rezultă că persoanele la care a făcut referire autorul recursului nu au putut fi prezente în instanța de judecată din motiv că acestea au refuzat să dea declarații, acesta fiind un drept al acestora stabilit prin lege.

La fel, instanța de apel a reținut faptul că declarațiile acestora nici nu au fost utilizate de către instanța de fond la adoptarea sentinței de condamnare, astfel, cazul dat neputând fi tratat prin prisma hotărârii CtEDO în cazul *Texieira de Castro contra Portugaliei* din 09 iulie 1998, din motiv că, în speța dată, nu persoanele în cauză au fost infiltrate pentru a-l provoca pe O. Morari, ci însuși O. Morari a fost persoana care a găsit persoanele respective, și le-a propus serviciile sale în vederea perfectării unui document oficial, cu condițiile respective.

Cât privește argumentul recurentului referitor la faptul că XXXXXX și XXXXXX nu aveau dreptul să efectueze urmărirea penală, aceasta fiind efectuată de persoane care cădeau sub incidențele de recuzare, la fel, nu a fost reținut de către Plen, fiindcă instanța de apel întemeiat a constatat faptul că legislația Republicii Moldova nu prevede impedimente sau restricții de a participa în procesul de urmărire penală a persoanelor care au participat la operațiunile de investigație operative.

Astfel, faptul că ofițerul XXXXXX a participat la operațiunile de investigație, nu servește drept temei de a considera că el cade sub incidențele recuzării, nici în cadrul urmăririi penale, nici în ședința de judecată nefiind acumulate dovezi, care ar demonstra lipsa imparțialității persoanei respective la efectuarea acțiunilor procedurale, care i s-au încredințat în cadrul urmăririi penale, precum și în cadrul operațiunilor de investigare, cu atât mai mult nu au fost acumulate informații care ar demonstra că persoana respectivă ar fi fost interesată personal în condamnarea lui Morari Oleg Gheorghe.

La fel, nu a fost reținut argumentul recurentului nici în privința ofițerului de urmărire penală XXXXXX, deoarece, după cum rezultă din materialele cauzei, XXXXXX, fiind desemnat în calitate conducător al grupului de urmărire penală, la momentul desemnării, desfășurării acțiunilor procedurale, și anume la efectuarea perchezițiilor și cercetării la fața locului, nu dispunea de informații, care ar fi confirmat că O. Morari este fratele procurorului XXXXXX, care a instrumentat o cauză penală în privința lui XXXXXX. Aceste argumente ale recurentului au fost combătute în instanța de apel prin declarațiile lui XXXXXX, precum și prin materialele cauzei respective (vol. II), din care rezultă, că materialele privind investigațiile operative au fost desecretizate doar prin ordonanța din 06 mai 2008, iar acțiunile procedurale nominalizate au fost efectuate la 17 aprilie 2008.

Informația precum că procurorul XXXXXX este fratele lui O. Morari într-adevăr se conține în materialele cauzei (f.d.38 vol. II), însă doar în legătură cu faptul că inculpatul O. Morari în acțiunile sale, pentru contactele sale, a utilizat telefonul corporativ al colaboratorului procuraturii, care este XXXXXX. Aceste

circumstanțe au permis de a respinge versiunea că XXXXXX în mod interesat ar fi demarat cazul respectiv, pentru a se răzbuna pe fratele inculpatului în cauză.

La fel, instanța de apel just a reținut că conform materialelor cauzei, după desecretizarea materialelor de investigații operative, XXXXXX nu a mai efectuat acțiuni procedurale în cauză, nu a participat la alte acțiuni procedurale de dobândire a probelor, care ar putea fi lovite de nulitate, dânsul fiind înlocuit cu un alt ofițer de urmărire penală.

Mai mult ca atât, în materialele cauzei lipsesc documente oficiale, care ar confirma faptul că fratele inculpatului O. Morari, în funcția sa de procuror, ar fi instrumentat dosar penal în privința lui XXXXXX, astfel că aceste susțineri au fost considerate declarative.

Totodată, s-a menționat, că inculpatul, fiind asistat pe parcursul urmăririi penale de către apărătorul ales de el, adică fiindu-i asigurat dreptul la o apărare eficientă, fiindu-i explicate drepturile sale, nu a înaintat cereri de recuzare nici în privința lui XXXXXX, și nici în privința lui XXXXXX, fapt ce a demonstrat, că lipsa vreun temei de a avea dubii în imparțialitatea acestora.

Astfel, Plenul Curții Supreme de Justiție a relevat că argumente invocate în recurs au fost deja obiect de cercetare în instanța de apel și cea de recurs, aceste motive referindu-se la posibilitatea unei reaprecieri a stării de fapt, a circumstanțelor și probelor cauzei, care ține de competența instanțelor de fond și de apel și nu constituie viciu fundamental și, în acest sens, temei de intervenire în procedura precedentă nu s-a constatat.

În acest sens, Plenul a notificat că, prin hotărârea sa în cauza *Bujnița vs Moldova* din 16 ianuarie 2007, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat, că dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6 § 1 din Convenție enunță preeminența principiului supremației dreptului. Unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care înseamnă că o soluție definitivă a oricărui litigiu nu trebuie rediscutată.

12. La data de 14 octombrie 2016 condamnatul Morari Oleg depune cerere de revizuire, prin care solicită casarea hotărârilor judecătorești de condamnare a sa, rejudecarea cauzei și adoptarea unei hotărâri de achitare, din motivul ilegalității acestora sub aspectul încălcării dreptului la un proces echitabil, exprimat în provocarea la săvârșirea infracțiunii din partea organului ce a efectuat măsurile operative de investigații.

La cererea depusă condamnatul a anexat Hotărârea CtEDO din 08 martie 2016 în cauza Morari Oleg împotriva Republicii Moldova (f. d. 7, vol. III, sursa HUDOC).

13. Judecând cererea de revizuire în raport cu materialele cauzei și motivele invocate, Colegiul penal lărgit conchide că aceasta urmează a fi admisă din următoarele considerente.

Conform art. 464¹ alin.(11), 435 alin.(1) pct.2) lit. b) Cod de procedură penală, dacă se constată că cererea de revizuire este întemeiată, instanța desființează

hotărârea atacată sub aspectul dreptului încălcat și rejudecă cauza, dispunând achitarea persoanei.

Potrivit art. 464¹ alin.(1) Cod de procedură penală, hotărârile irevocabile pronunțate în cauzele în care Curtea a constatat o încălcare a drepturilor sau a libertăților fundamentale ale omului ori a dispus scoaterea cauzei de pe rol ca urmare a soluționării amiabile a litigiului dintre stat și reclamantși pot fi supuse revizuirii dacă cel puțin una dintre consecințele grave ale încălcării Convenției și a protocoalelor adiționale la aceasta continuă să se producă și nu poate fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

Examinând calea extraordinară de atac prin prisma dispozițiilor legale menționate, Colegiul consideră cazul dat de revizuire este dublu condiționat, adică admisibilitatea acesteia presupune cumularea a două condiții esențiale:

- existența unei hotărâri definitive a Curții, prin care s-a constatat o încălcare a drepturilor sau a libertăților fundamentale ale persoanei;
- consecințele grave ale încălcării Convenției continue să se producă și să nu poată fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

O asemenea cerere de revizuire poate fi formulată de persoana al cărei drept a fost încălcat (art.464¹ alin.(2) lit. a) Cod de procedură penală), care a avut calitatea de parte atât în cauza împotriva Republicii Moldova soluționată prin hotărârea Curții, cât și în cauza soluționată prin hotărârea instanței naționale (moldovenești).

Având în vedere cele menționate, Colegiul constată că prezenta cerere de revizuire este formulată de o persoană cu privire la care Curtea s-a pronunțat, existând o hotărâre prin care aceasta a constatat o încălcare a unui drept al persoanei care solicită revizuirea.

În sensul vizat se atestă că, prin hotărârea din 08 martie 2016 în cauza Morari contra Republicii Moldova, Curtea a constatat violarea art. 6 § 1 din Convenție, manifestată prin faptul că procesul penal împotriva lui Morari Oleg a fost unul inequitabil, considerându-se că reclamantul a fost învinuit în baza unor probe obținute pe calea provocării organizate de poliție și că instanțele care au examinat cauza nu au cercetat detaliat susținerile condamnatului precum că acesta ar fi săvârșit infracțiunea ca urmare a unei „provocări organizate”.

Cu referire la speță Curtea a reamintit că, potrivit regulii generale, admisibilitatea și evaluarea probelor sunt reglementate de legea națională și apreciate de instanțele naționale (a se vedea, printre alte hotărâri, *Van Mechelen și alții contra Olandei*, 23 aprilie 1997, § 50, Rapoarte de Hotărâri și Decizii 1997-III; *Ramanauskas contra Lituaniei* [GC],no. 74420/01, § 52, ECHR 2008 *Bukov contra Rusiei*[GC], no. 4378/02, § 88, 10 March 2009). Totuși, admiterea unor anumite probe poate genera un proces inequitabil. Așa s-a dovedit a fi cazul, spre exemplu, a probelor obținute ca rezultat a tratamentului inuman, aplicat cu scopul de a obține mărturii (vezi *Jalloh contra Germaniei* [GC], no. 54810/00, § 99, ECHR 2006-IX) sau probele obținute prin intermediul provocărilor de către polițiști (vezi *Teixeira de Castro contra Portugaliei*, 9 June 1998, *Declarații*, § 38, 1998-IV).

CtEDO a menționat, că „provocările organizate” de poliție au loc atunci, când ofițerii implicați, fie membrii forțelor de securitate, fie persoanele care acționează conform instrucțiunilor lor, nu se limitează doar la investigarea activității criminale într-o manieră pasivă, dar exercită asupra subiectului o influență de natură să-l determine la săvârșirea unei infracțiuni pe care în mod normal nu ar fi comis-o, cu scopul de a permite stabilirea infracțiunii, inclusiv să furnizeze probe și să facă posibilă acuzarea.

În acest sens, Curtea a menționat cauza *Ramanauskas*, în care a reținut, că atunci când un acuzat afirmă că a fost provocat să comită o infracțiune, instanțele trebuie să examineze minuțios materialele dosarului, iar pentru ca procesul să fie echitabil în sensul art. 6 § 1 al Convenției, toate probele obținute în rezultatul provocării organizate de polițiști urmează a fi excluse. Acest lucru este valabil în mod special în cazul când operațiunile poliției au avut loc în lipsa cadrului legal adecvat sau în lipsa măsurilor de siguranță necesare.

Totodată, fiind menționat faptul că, principiul de mai sus a fost reflectat în cauzele *Bannikova v. Rusia* (no. 18757/06, § 47, 4 Noiembrie 2010) și în *Veselov și alții contra Rusiei* (nos. 23200/10, 24009/07 și 556/10, § 92, 2 Octombrie 2012) în care Curtea a atenționat, că operațiunile sub acoperire necesită executate într-o manieră pasivă, fără nici o presiune care l-ar determina pe reclamant la săvârșirea infracțiunii prin mijloace cum ar fi preluarea inițiativei de a contacta reclamantul, reînnoirea ofertei în pofida refuzului inițial, încurajare insistentă, promisiunea de avantaje financiare cum ar fi creșterea prețului peste medie, sau apelarea la compasiunea reclamantului.

În cele din urmă, atunci când informația furnizată de organul de urmărire penală nu permite Curții să conchidă dacă reclamantul a fost sau nu victima unei provocări a poliției, este esențial ca Curtea să examineze pentru fiecare caz aparte procedura prin care a fost determinată provocarea cu scopul de a se asigura dacă dreptul la apărare a fost asigurat în mod corespunzător, fiind respectat principiul contradictorialității și egalității armelor (*Edwards și Lewis v. Marea Britanie [GC]*, nos. 39647/98 și 40461/98, §§ 46-48, ECHR 2004-X; *Bannikova v. Rusia*).

Astfel că, în cazul când acuzatul continuă să formuleze afirmații controversate cu privire la provocare, Curtea pune sarcina probațiunii pe seama autorităților. Acuzarea are sarcina de a demonstra faptul că nu a existat o provocare, și că alegațiile reclamantului sunt nefondate. Scopul controlului judiciar trebuie să reflecte motivele pentru care operațiunea sub acoperire a fost controversată, nivelul de implicare a polițiștilor la săvârșirea infracțiunii, precum și natura oricărei provocări la care reclamantul a fost supus.

Ținând cont de aceste constatări ale CtEDO în speță Colegiul lărgit, reieșind din materialele cauzei, constată că partea apărării pe parcursul desfășurării întregului proces penal, inițial la faza urmăririi penale, iar ulterior în faza cercetării judecătorești în prima instanță, mai apoi în cererile de apel, de recurs ordinar și de recurs în anulare a invocat că a fost victima unei provocări (f.d.155, 159-160, 162-163, 212-213, 313-317, 323-326, 347-351, 364-368, vol. I).

Colegiul penal consideră, că în această situație obligația de a demonstra faptul că nu a existat o provocare, cu excepția cazului în care acuzațiile condamnatului ar putea fi în cea mai mică măsură credibile, urma să fie înfăptuită de către acuzare. În absența unor asemenea dovezi, instanțele judecătorești erau obligate să examineze circumstanțele cauzei și să întreprindă acțiunile necesare pentru stabilirea adevărului, inclusiv și a existenței sau lipsei actului de provocare.

Reieșind din circumstanțele cauzei, Curtea a notat că: *„reclamantul a fost găsit vinovat în baza probelor obținute în urma unei operațiuni sub acoperire. După cum s-a stabilit pe parcursul procedurilor interne..., reclamantul inițial a răspuns unei oferte din ziar plasată de poliție care se referea la posibilitatea de obținere a pașaportului românesc. Din materialele dosarului nu reiese că reclamantul l-ar fi contactat pe E. repetat după prima lor întâlnire. Din contra, agentul sub acoperire E. a fost cel care l-a contactat pe reclamant câteva săptămâni mai târziu și s-a interesat de progresele acestuia în obținerea pașaportului românesc. Când reclamantul l-a informat pe E. despre implicarea lui Z. și i-a propus acestuia să-l contacteze direct pe Z., E. a insistat ca reclamantul să acționeze ca un intermediar și i-a promis avantaje financiare în caz de accept.*

Din materialele cauzei Curtea nu a putut identifica vre-un indiciu că reclamantul ar fi comis infracțiunea fără o asemenea intervenție. Mai mult, din materialele cauzei și din observațiile Guvernului nu reiese că înainte de începerea operațiunii sub acoperire autoritățile ar fi avut informații sau probe pertinente că reclamantul a mai fost implicat în fabricarea și/sau comercializarea documentelor false. Aceasta, în opinia Curții, demonstrează clar **că reclamantul a fost supus unei provocări de a săvârși infracțiunea de care a fost acuzat.**

Curtea a subliniat că din cele relatate supra, ar putea fi suficient pentru ca să constate încălcarea art. 6 al Convenției, însă, totuși a considerat că trebuie să examineze modul în care instanțele naționale au abordat apărarea reclamantului cu privire la provocare și în acest sens, a notat că *instanța de fond nu a luat în considerare pledoaria reclamantului cu privire la acuzațiile imputate, iar Curtea de Apel, care a examinat contestația reclamantului și a judecat apelul pe temeiuri de drept s-a rezumat la examinarea pledoariei*, pentru ca, în cele din urmă să releve că reclamantul a fost cel care a telefonat primul la anunțul din ziar.

Mai mult decât atât, *toate instanțele au refuzat audierea agenților sub acoperire*, bazându-se pe aceea că conform legii, ei ar putea fi audiați doar dacă ar consimți să le fie dezvăluită identitatea.

În acest context, Curtea a notificat că în conformitate cu art. 16, al.3 din Legea cu privire la activitatea operativă de investigații, identitatea agenților sub acoperire nu poate fi dezvăluită fără acordul lor. Deoarece numele cu care agenții s-au prezentat reclamantilor erau false, instanțele au avut posibilitatea să continue procesul folosind aceste nume, fără a dezvălui astfel numele lor reale. Din punctul de vedere al Curții, *în virtutea circumstanțelor cazului de față era indispensabil, ca E. și T. să fie audiați, pentru a se determina clar chestiunea „provocării organizate” invocată de reclamant. Totuși, instanțele naționale au omis acest lucru.*

Cu privire la acest ultim aspect, Curtea a reamintit că, de regulă, se cere ca agenții sub acoperire sau alți martori care ar putea depune mărturii să fie audiați în instanță și să fie examinați pe deplin de partea apărării (*Lagutin și alții v. Rusia*, nos. 6228/09, 19123/09, 19678/07, 52340/08 și 7451/09, §§ 101, 24 aprilie 2014).

Colegiul lărgit reține că, fiecare înaltă parte contractantă la Convenție are obligația, în temeiul art. 1 din Convenție de a recunoaște drepturile Convenției oricărei persoane aflate sub jurisdicția sa și, în temeiul art. 46 § 1 din Convenție, s-a angajat să se conformeze hotărârilor definitive ale instanței europene în litigiile la care ea este parte. Adică, interpretările Curții cuprinse în hotărârile sale, adoptate în privința Republicii Moldova, sunt obligatorii pentru instanțele judecătorești naționale (moldovenesti).

Mai mult ca atât, conform prevederilor alin. (8) art. 7 Cod de procedură penală, hotărârile definitive ale Curții sunt obligatorii pentru organele de urmărire penală, procurori și instanța de judecată. Reieșind din sensul acestei norme, au caracter obligatoriu nu doar interpretările Curții cuprinse în hotărârile sale adoptate în privința Republicii Moldova, dar și cele adoptate în privința altor state.

Cel mai eficient mod de a repune persoana căreia i-a fost recunoscută încălcarea în situația sa inițială (*restitutio in integrum*) pentru Republica Moldova ca stat contractant și în conformitate cu prevederile legale în vigoare, este aplicarea căii de atac extraordinare, și anume a procedurii de revizuire a cauzei la nivel național, prin care instanța își retractează propria hotărâre.

Astfel, luând în considerație forța obligatorie a hotărârii Curții, precum și a constatărilor adoptate de Curte, pentru statele contractante, Colegiul stabilește că probele ce au stat la baza condamnării lui Morari Oleg de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin.(2) lit. b), c) Cod penal, sunt lovite de nulitate, deoarece până la momentul provocării nu au existat suspiciuni obiective confirmate prin probe, că Morari Oleg ar fi fost implicat în acțiuni infracționale, înainte de începerea operațiunii sub acoperire.

Ca urmare, probele administrate pe caz începând cu data de 17 aprilie 2008, în conformitate cu art. 94 alin. (1) pct. 11) Cod de procedură penală, nu pot fi admise ca probe, acestea fiind obținute prin provocarea persoanei la săvârșirea infracțiunii și, prin urmare se exclud din dosar și nu pot fi puse la baza sentinței de condamnare.

De asemenea, Colegiul remarcă faptul că alte probe în susținerea învinuirii înaintate, de către partea acuzării nu au fost prezentate în cadrul acestui proces penal, ceea ce duce la constatarea lipsei unui cumul de probe obligatoriu în cazul emiterii unei sentințe de condamnare.

Reieșind din cele expuse supra, Colegiul conchide că urmează a desființa toate hotărârile judecătorești irevocabile pronunțate în cauza dată, cu dispunerea soluției de achitare a lui Morari Oleg Gheorghe de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin.(2) lit. b), c) Cod penal, din motiv că fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii.

14. În conformitate cu art. 464¹ alin. (11), 435 alin.(1) pct.2) lit. b) Cod de procedură penală, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție

DECIDE:

Se admite cererea de revizuire declarată de către condamnatul Morari Oleg, se desființează total sentința Judecătoriei Bălți din 17 decembrie 2008, decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04 martie 2009, decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 08 iulie 2009, hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din 21 februarie 2011, și se dispune achitarea lui **Morari Oleg Gheorghe** de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 361 alin.(2) lit. b), c) Cod penal, din motiv că fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii.

Decizia este irevocabilă.

Pronunțată integral la data de 25 august 2017.

Președinte

Ursache Petru

Judecători

Toma Nadejda

Nicolaev Ghenadie

Timofti Vladimir

Moraru Petru